

Οἱ δύο «ἐκλεκτές ἀδελφές»

(Β΄ Ἐπιστολή Ἰωάννου)*

1. Εἰσαγωγικά – Προϊδεασμός

Ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης στή Β΄ Καθολική ἐπιστολή του ἀ-πευθύνεται πρὸς κάποια «ἐκλεκτή κυρία καί τὰ τέκνα της», ὅπως ὁ ἴδιος γράφει στήν ἀρχή τῆς ἐπιστολῆς (Β΄ Ἰω. 1). Σ' αὐτήν τήν «κυ-ρία» στέλνει «ἀσπασμό» ἀπό τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς της τῆς «ἐκλε-κτῆς» ἐπίσης, ὅπως ἐπίσης μᾶς πληροφορεῖ στό τέλος τῆς ἰδίας ἐπιστολῆς (Β΄ Ἰω. 13).

Ἀλλά ποιές εἶναι αὐτές οἱ δύο ἐκλεκτές ἀδελφές, οἱ ὁποῖες συνδέονται μέ τόν εὐαγγελιστή καί ἀπόστολο Ἰωάννη; Οἱ χαρακτη-ριστικές ἀνωτέρω διατυπώσεις, ὅπως καί ἄλλα στοιχεῖα τῆς ἐπιστο-λῆς, ἔδωσαν ἀφορμή νά λεχθεῖ ὅτι οἱ δύο αὐτές «ἐκλεκτές ἀδελφές» εἶναι δύο τοπικές Ἐκκλησίες καί ὄχι δύο πρόσωπα. Οἱ δύο αὐτές ἀ-δελφές καί τὰ τέκνα τους συμβολίζουν-ἀντιπροσωπεύουν δύο τοπι-κές Ἐκκλησίες ἢ κοινότητες χριστιανικές.

Πιό συγκεκριμένα, ὁ καθηγητής Παναγιώτης Τρεμπέλας στήν «Εἰσαγωγή» του γιά τή Β΄ Ἐπιστολή τοῦ Ἰωάννου μεταξὺ τῶν δια-φόρων ἀπόψεων, οἱ ὁποῖες ἔχουν διατυπωθεῖ περί τῶν παραληπτῶν τῆς ἐπιστολῆς, προτιμάει τήν ἐξῆς: «Ἡ πιθανωτέρα ἐν τούτοις ἐκδο-χή τυγχάνει ἡ ὑποστηρίζουσα, ὅτι ὑπό τήν φράσιν ταύτην μεταφορι-κῶς ὁ εὐαγγελιστής ὑπονοεῖ τοπικήν τινά

* Τμῆμα μεγαλύτερης μελέτης, ἡ ὁποία δημοσιεύεται στό περιοδικό «Ἐπίσκεψις», ἀρ. τεύχ. 781, 31-12-2015, σελ. 10-27.

έκκλησίαν, ἐκ τῶν ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ πιθανώτατα. Συνηγοροῦντες λόγοι ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης θὰ ἠδύναντο νὰ προσαχθῶσιν ἐκτός τῶν ὑπὸ Ν. Δαμαλᾶ (σελ. 557) σημειουμένων καὶ τό ὅτι ὁ Ἰωάννης συνειθίζει νὰ χρησιμοποιῇ συμβολικούς ὅρους καὶ λέξεις · ὅτι φυσικώτερον εἶναι οἱ ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἀσπασμοί ν' ἀπευθύνωνται ἀπὸ ἐκκλησίας τινός εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν· ὅτι γίνεται χρῆσις κατὰ προτίμησιν τοῦ πληθυντι-κοῦ, μολονότι ἡ ἐπιστολή φαίνεται ἀπευθυνομένη πρὸς ἄτομόν τι, ἡ τοιαύτη δέ χρῆσις ἐξηγεῖται, ἐάν ὑπὸ τό ἄτομον τοῦτο ὑπονοῇται ἐκκλησία ὁλόκληρος»¹.

Ἀπὸ τό παράθεμα αὐτό ἐμεῖς ξεχωρίζουμε καὶ τονίζουμε τίς ἐξῆς προτάσεις:

1) «Ὑπὸ τήν φράσιν ταύτην μεταφορικῶς ὁ εὐαγγελιστῆς ὑ-πονοεῖ τοπικὴν τινὰ ἐκκλησίαν, ἐκ τῶν ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ πιθανώτα-τα».

2) «Ὁ Ἰωάννης συνειθίζει νὰ χρησιμοποιῇ συμβολικούς ὅρους καὶ λέξεις», καὶ

3) «Φυσικώτερον εἶναι οἱ ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἀσπασμοί ν' ἀπευθύνωνται ἀπὸ ἐκκλησίας τινός εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν».

Ἐπίσης στὰ σχόλια πού παραθέτει στό ἐν λόγω Ὑπόμνημά του γράφει ἐπὶ τοῦ πρώτου στίχου τῆς Ἐπιστολῆς, ὅπου ἀναφέρο-νται οἱ παραληπτές, ἔχοντας ὑπ' ὄψη του καὶ τόν Α. Bruce: «Ὁ γεννικὸς χαρακτήρ τῆς ἐπιστολῆς ἀντιλέγει κατὰ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι ἡ ἐ-πιστολή ἀπευθύνεται πρὸς ἄτομόν

¹ Παν. Τρεμπέλα, *Ὑπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης*, τόμ. Γ', *Ἡ πρὸς Ἑβραίους καὶ αἱ ἐπτά καθολικαί*, Ἀδελφότης Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθῆναι 1956², σ. 452 (ἐφεξῆς: Τρεμπέλα, *Ὑπόμνημα*).

τι. Πιθανώτερον παρουσιάζεται, ὅ-τι ἀπευθύνεται πρὸς κοινότητα ἢ ἐκκλησίαν. Πράγματι ὁ ἐν σ. 1-3 ἀσπασμός ἀρμόζει πρὸς κοινότητα μᾶλλον παρά πρὸς ἄτομον. Ω-σαύτως ἡ συχνή μεταλλαγή ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ («εὗρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου» σ. 4, ἐρωτῶ σε σ. 5, βλέπετε ἐαυτούς σ. 8, εἰ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς σ. 10, ὑμῖν σ. 12, ἀσπάζεται σε σ. 13) καθώς καί ἡ ἐν σ. 5 («ἐρωτῶ σε, κυρία, οὐχ ὡς ἐντολήν γράφων σοι καινήν, ἀλλὰ ἣν εἶχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους») γλῶσσα, ἡ ἀ-ναφερομένη σαφῶς εἰς τὴν καινὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου τὴν δοθεῖ-σαν εἰς τοὺς μαθητάς, ὑπαινίττονται ἐκκλησίαν καί ὄχι ἄτομόν τι»².

Καί στό σχολιασμό τοῦ τελευταίου στίχου (13) τῆς Ἐπιστολῆς, ὅπου ὁ ἀσπασμός τῶν τέκνων τῆς ἐκλεκτῆς ἀδελφῆς τῆς παραλήπ-τριας ἐπαναλαμβάνει: «Ἡ φυσικωτέρα ἐξηγήσις, καθ' ἣν "οὐ πρὸς γυναῖκα ἢ ἐπιστολή, ἀλλὰ πρὸς ἐκκλησίαν" (Οἰκουμένιος). Τό ὅτι πα-ραλείπονται ἀσπασμοί ἐκ τῆς ἀδελφῆς καί πέμπονται μόνον ἐκ τῶν τέκνων εὐρίσκεται φυσικόν διὰ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης, διότι τὰ τέ-κνα καί ἡ μήτηρ ταυτίζονται = ἡ ἐκκλησία καί τὰ ἀποτελοῦντα αὐ-τήν μέλη. Ωσαύτως ἡ χρῆσις τοῦ ἐνικοῦ ἀσπάζεται δύναται καί ὡς ἀττική σύνταξις νά ἐκληφθῇ, ἀλλὰ φυσικώτερον ἐξηγεῖται διὰ τῆς ἐρμηνείας τῆς ταυτιζούσης τέκνα καί ἀδελφήν ἢ μητέρα»³.

Πλὴν ὁμως πρέπει νά προσθέσουμε ὅτι ὁ ἴδιος καθηγητής στά ἀνωτέρω ἐπανειλημμένως καθώς

² Τρεμπέλα, *Υπόμνημα*, σ. 528.

³ Ὁπ. παρ., σ. 535.

καί στήν παρατιθέμενη ἐρμηνεία τοῦ στίχ. 1 δέν προσδιορίζει, ἂν εἶναι τοπική Ἐκκλησία, ἀλλά μιλάει γενικότερα περί Ἐκκλησίας. Λέει: « . . . Πρός ἐκλεκτὴν κυρίαν καί τὰ τέκνα της· πρὸς ἐκκλησίαν ἐκλεγείσαν ἀπὸ τὸν Θεόν καί πρὸς τὰ πιστὰ μέλη της»⁴.

Ἐπίσης στό στίχ. 13 ἀποφεύγει τελείως νά ἐρμηνεύσει-χαρακτηρίσει ποιὰ ἡ τί εἶναι αὕτη ἡ ἀδελφή της. Λέει: «Σέ χαιρετοῦν ἐγκαρδίως τὰ τέκνα τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφῆς σου, πού ἐξελέγη καί αὕτη ἀπὸ τὸν Θεόν ὅπως σύ»⁵.

Αὕτη ἡ ἀπροσδιοριστία στίς ἐρμηνεῖες του ἀφήνει περιθώριο καί γιὰ ἄλλες ἐκδοχές-ἐρμηνεῖες περί τοῦ νοήματος ἡ τῆς εὐρύτητας τῶν ὁρῶν ἀδελφή καί Ἐκκλησία.

Τὴν ἀποψη αὕτη, ὅτι δέν πρόκειται περί ὀρισμένου προσώ-που, ἀλλά περί ὀρισμένης Ἐκκλησίας, ὑποστηρίζει καί ὁ καθηγητὴς Σάββας Ἀγουρίδης, ὁ ὁποῖος γράφει: «Ἡ Β΄ Ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου ἀπευθύνεται πιθανώτατα πρὸς ὀρισμένην Ἐκκλησίαν ("ἐκλεκτῇ κυρί-α καί τοῖς τέκνοις αὐτῆς")»⁶.

Τό ἴδιο πράττει καί ἐν συνεχείᾳ, ὅταν γράφει: «Ἡ "ἐκλεκτὴ κυρία καί τὰ τέκνα αὐτῆς" τοῦ στίχ. 1 δέν εἶναι ἄτομόν τι· ἄλλως αἱ ὑποδείξεις τοῦ στίχ. 10 δυσκόλως κατανοοῦνται. Κατόπιν ἡ χρῆ-σις τοῦ πληθ. ἀριθμοῦ εἰς τοὺς στίχ. 6,8,10,12, ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἐνικοῦ εἰς τὸν πληθ. ἐν στίχ. 5 καί ὁ καθόλου τόνος τῆς

⁴ Ὁπ. παρ., σ. 528.

⁵ Ὁπ. παρ., σ. 535.

⁶ Σάβ. Ἀγουρίδου, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην*, Ἐκδ. «Γρηγόρη», Ἀθῆναι 1971, σ. 378.

Ἐπιστο-λῆς ἀποτελοῦν ἐνδείξεις ὅτι ἡ "ἐκλεκτή κυρία" εἶναι Ἐκκλησία τις (πρβλ. Α΄ Πέτρ. 5,13 "ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτή"), τὰ δέ "τέκνα αὐ-τῆς" εἶναι τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς . . . »⁷. Ἐδῶ πρὸς τό παρόν πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι προξενεῖ ἐντύπωση καί τό γεγονός ὅτι ἀναφέρεται ὁ καθηγητής Ἀγουρίδης καί στήν Α΄ Ἐπιστολή τοῦ ἀ-ποστόλου Πέτρου.

2. Σέ ἀναζήτηση δύο ἐκλεκτῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν

Ἐν πάσῃ περιπτώσει συγκλίνουν ὅλα στό ὅτι ἔχουμε νά κά-νουμε μέ δύο Ἐκκλησίες. Ἀλλά ποιές εἶναι αὐτές οἱ δύο τοπικές ἢ μή Ἐκκλησίες δέν προσδιορίζεται σαφῶς-ρητῶς. Μήπως προσδιορίζε-ται ἐμμέσως; Ἄς δοῦμε-παρακολουθήσουμε ὁρισμένα στοιχεῖα τῆς ἐ-πιστολῆς, τὰ ὁποῖα μᾶς βοηθοῦν νά κατευθυνθοῦμε πρὸς κάποιο συ-μπέρασμα.

1. Ἐεκινᾷμε, λοιπόν, τώρα ἀντιστρόφως, ἀπό τό γεγονός ὅτι αὐτές οἱ δύο (τοπικές) Ἐκκλησίες χαρακτηρίζονται ὡς «ἀδελφές». Ἴ-σως θά ἀντέτεινε κάποιος: Μήπως καί ὅλες οἱ τοπικές χριστιανικές Ἐκκλησίες δέν εἶναι ἀδελφές; Ἐπομένως αὐτός ὁ χαρακτηρισμός δέν προσφέρει πολλά πράγματα γιά τόν προσδιορισμό τῶν ἐν λόγῳ Ἐκκλησιῶν.

Πλήν ὁμως μπορούμε νά κρατήσουμε τό γεγονός ὅτι οἱ δύο αὐτές Ἐκκλησίες χαρακτηρίζονται ἀπό τήν Ἀγία Γραφή ἐπισήμως ὡς ἀδελφές. Δέν εἶναι ἡ μία μητέρα καί ἡ ἄλλη κόρη. Εἶναι ἀδελ-φές. Ἐπομένως αὐτό τό στοιχεῖο

⁷ Ὅπ. παρ., σ. 391.

μᾶς ὁδηγεῖ στό προσδιοριστικό γε-γονός ὅτι εἶναι περίπου τῆς αὐτῆς ἡλικίας.

Ἐπομένως παραμένουμε καί πάλι στό προηγούμενο συμπέρασμα ὅτι πρόκειται περί συνομήλικων Ἐκκλησιῶν, καί μάλιστα δύο ἀρχαιοτάτων, ἀπό τήν ἀρχή τοῦ χριστιανισμοῦ, Ἐκκλησιῶν. Αὐτό ὑποδηλώνεται καί ἐνισχύεται καί ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ «ἐκλεκτή κυ-ρία» καί ὁ Ἰωάννης εἶχαν τήν ἐντολήν τῆς ἀγάπης, ὅπως λέει ὁ στίχ. 5, ἀπό τήν ἀρχή, ἀπό κοινοῦ, μαζί («ἦν εἶχομεν ἀπ' ἀρχῆς»), ἀπό τήν ἴδια ἐποχή, ἀπό τοῦς ἰδίους πρωτοχριστιανικούς χρόνους.

2. Στό φλέγον ἐρώτημα «ποιές εἶναι αὐτές οἱ δύο ἀδελφές Ἐκκλησίες», πολύ πιό ἐνδεικτικό φαίνεται νά εἶναι τό γεγονός ὅτι ὁ Ἰωάννης τίς χαρακτηρίζει «ἐκλεκτές». «Ἐκλεκτές» ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅπως λέει μεταξύ ἄλλων ὁ Παναγιώτης Τρεμπέλας στή μετὰφραση τοῦ στίχ. 1 («ἐκλεγεῖσαν ἀπό τόν Θεόν»)⁸, ὅτι εἶναι «ἐκλεγμένες» ἀπό Θεοῦ (πρβλ. τό Ἰω. 15,16 καί 19, ὅπου ὁ Κύριος λέει πρὸς τοῦς μα-θητές του: «Ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς»). Ἀλλά θά μπορούσε νά ἀντιτεῖ-νει καί πάλι κάποιος: Μήπως καί ὅλες οἱ (τοπικές) Ἐκκλησίες δέν μπορεῖ νά εἶναι ἐκλεγμένες ἀπό τό Θεό; Πρβλ. καί τό Α' Πέτρ. 5,13: «Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτή», τό ὁποῖο χρησι-μοποιεῖ ὁ Σ. Ἀγουρίδης, ὅπως εἶδαμε, πιό μπροστά. Ἐπομένως θά ἔ-λεγε ὁ ἀνωτέρω ἀντιρρησίας ὅτι καί αὐτός ὁ χαρακτηρισμός δέν προσφέρει πολλά στόν

⁸ Ὅπ. παρ., σ. 528.

προσδιορισμό τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἐκτός καί ἂν ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτή εἶναι ἡ μία ἀπό τίς δύο ἀδελ-φές.

Πλήν ὁμως δέν πρέπει νά παραθεωρήσουμε ὅτι ἡ Ἐπιστολή γράφει πρὸς τήν «ἐκλεκτή κυρία» (τοῦ στίχ. 1) ὅτι «ἀσπάζεται σε τά τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς» (στίχ. 13). Ἐτσι μαθαί-νουμε ὅτι μιλάει γιά μόνο μία ἀδελφή «ἐκλεκτή». τό «τῆς ἐκλε-κτῆς», μᾶς τονίζει μέ τό ὀριστικό ἄρθρο «τῆς» ἐμφαντικῶς. Δηλαδή μπορεῖ νά ἔχει καί ἄλλες ἀδελφές, ἀλλά δέν τίς προσδιορίζει μέ τό «ἐκλεκτή». Ἐτσι ὁ Ἰωάννης μέ τό νά προσδιορίζει συγχρόνως περιο-ρίζει τά πράγματα καί ὁ προσδιορισμός γίνεται πιό συγκεκριμένος. Δέν μιλάει, λοιπόν, γενικῶς γιά δύο ὁποιοσδήποτε ἀδελφές τοπικές Ἐκκλησίες, ἀφοῦ ὅλες μπορεῖ νά εἶναι ἐκλεκτές, ἀλλά μιλάει εἰδικῶς γιά δύο ὀρισμένες ἀδελφές Ἐκκλησίες ἐκλεκτές.

Ἐφ' ὅσον ὁ Ἰωάννης περιορίζει τό χαρακτηρισμό «ἐκλεκτές» σέ δύο μόνο ὀρισμένες Ἐκκλησίες, τότε δέν μιλάει γιά δύο μικρές ἢ μεγάλες τοπικές-ἐθνικές Ἐκκλησίες, ἀλλά ἀναφέρεται προφανῶς σέ δύο ὑπερτοπικές ἢ ὑπερεθνικές Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες μπορεῖ νά περι-λαμβάνουν τοπικές. Γιατί ἀλλιῶς θά ἦταν πολύ ἀποκαρδιωτικό, ἐάν μεταξύ ὅλων τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ὑπῆρχαν ἐκλεκτές μόνο δύο.

3. Στό συμπέρασμα αὐτό μᾶς ὠθεῖ καί ἓνας ἄλλος προσδιορι-σμός. Καί ὁ προσδιορισμός αὐτός γιά τήν «ἐκλεκτή κυρία» εἶναι τό γεγονός ὅτι ἔχει τέκνα (Β' Ἰω. 1). Δέν εἶναι ἄτεκνη.

Επομένως ὁ Ἰω-άννης ἀπευθύνεται πρὸς κάποια κυρία ἢ μᾶλλον Ἐκκλησία, ἢ ὁποία ἔχει τέκνα. Ἔτσι ἔχουμε ἄλλον ἕναν προσδιορισμό.

Αὐτός ὁ προσδιορισμός ἐνισχύεται καί ἀπὸ ἄλλον ἕνα συνα-φή προσδιορισμό, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται στήν ἐκλεκτὴ ἀδελφή της. Ὁ προσδιορισμός αὐτός καθορίζει ἀκόμη περισσότερο τὴν ταυτότητα τῆς «ἐκλεκτῆς κυρίας», ἀλλὰ συγχρόνως καί τῆς «ἐκλεκτῆς ἀδελφῆς της». Αὐτός ὁ προσδιορισμός περιέχεται στὸν ἀσπασμό τοῦ στίχ. 13, τὸν ὁποῖο ἀπευθύνουν στήν «κυρία» καί στά τέκνα της, τὰ τέκνα τῆς ἐπίσης ἐκλεκτῆς ἀδελφῆς της. Ἔτσι προσδιορίζεται ὅτι ἔχει καί αὐτὴ ἢ ἀδελφὴ τέκνα. Καί οἱ δύο, λοιπόν, ἀδελφές ἔχουν τέκνα. Καί αὐτός ὁ προσδιορισμός βοηθάει ἀποφασιστικῶς στὸν προσδιορισμό καί τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὅτι δηλ. πρόκειται γιὰ δύο ὑπερτοπικὲς Ἐκ-κλησίες, οἱ ὁποῖες ἔχουν τέκνα, ὅτι περιλαμβάνουν τοπικὲς Ἐκκλησί-ες.

Ὅμως θὰ ἀντέλεγε κάποιος: Πῶς τεκμηριώνετε καί πῶς ἰσχυ-ρίζεσθε αὐτό; Μήπως τὸ «τέκνα» δέν σημαίνει τοπικὲς Ἐκκλησίες, ἀλλὰ σημαίνει μεμονωμένους χριστιανούς;

Παρά ταῦτα ἐμεῖς ἐδῶ νομίζουμε ὅτι μπορούμε ἔνεκα καί ἄλ-λων σχετικῶν στοιχείων νὰ ὑποστηρίξουμε τὸ ἀνωτέρω συμπέρασμα ὅτι οἱ δύο ἐκλεκτές ἀδελφές εἶναι ὑπερτοπικὲς Ἐκκλησίες καί ὅτι «τὰ τέκνα» τους συμβολίζουν καί εἶναι τοπικὲς Ἐκκλησίες πού ἀνή-κουν σ' αὐτές τῖς ἀδελφές-ὑπερτοπικὲς Ἐκκλησίες. Νομίζουμε δηλαδή ὅτι πρέπει νὰ ἀντιδιαστείλουμε μεταξὺ τοπικῶν

Ἐκκλησιῶν καί ἀ-πλῶν χριστιανῶν, γιά νά κατανοήσουμε-ἐξηγήσουμε καλλίτερα καί τά δεδομένα τῆς ἐπιστολῆς.

Σ' αὐτήν τήν ἀντιδιαστολή τοπικῶν Ἐκκλησιῶν καί ἀπλῶν χριστιανῶν δίνει λαβή-ἀφορμή ὁ στίχ. 4, στόν ὁποῖο λέει ὁ Ἰωάννης πρός τήν ἐκλεκτή κυρία-Ἐκκλησία: «Ἐχάρην λίαν ὅτι εὗρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ». Δέν λέει «περιπατοῦ-ντα», ὅπως θά ἦταν φυσικότερο νά πεῖ, ἐφ' ὅσον μιλάει γιά τέκνα, ἀλλά λέει «περιπατοῦντας», τ. ἔ. μιλάει γιά πιστούς χριστιανούς. Ὑποδηλώνεται ὅτι ἐννοεῖ καί μιλάει γιά πρόσωπα-χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν στά τέκνα τῆς, στίς κατά τόπους Ἐκκλησίες τῆς.

Ἐπομένως δέν διαπιστώνει ὅτι μερικά μόνο «ἐκ τῶν τέκνων» τῆς περιπατοῦν «ἐν ἀληθείᾳ» καί ὅτι τά ὑπόλοιπα τέκνα τῆς δέν περιπατοῦν ἐν ἀληθείᾳ. Δηλαδή δέν λέει ὅτι μερικές ἀπό τίς τοπικές Ἐκκλησίες περιπατοῦν ἐν ἀληθείᾳ καί οἱ ὑπόλοιπες ὄχι. Ὅτι μιλάει περί χριστιανῶν, ὅταν λέει «περιπατοῦντας», καί ὄχι περί τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἐνισχύεται καί ἀπό τήν ἔκφραση τῆς μεγάλης του χα-ρᾶς. «Ἐχάρην λίαν», γράφει. Προφανῶς «δέν θά χαιρόταν» καί μάλι-στα πολύ («λίαν»), ἂν μόνον μερικά ἀπό τά τέκνα τῆς (τ. ἔ. ἂν μό-νον μερικές ἀπό τίς τοπικές Ἐκκλησίες) περιπατοῦσαν ἐν ἀληθείᾳ. Αὐτό θά ἦταν μᾶλλον μία εἰρωνεία. Ἐπομένως ἐννοεῖ μᾶλλον περι-πατοῦντες χριστιανούς (δέν καθορίζει πόσοι, πολλοί ἢ λίγοι), οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν στά τέκνα

της, τ. ἔ. στίς τοπικές Ἐκκλησίες της (σέ ὅλες).

Καί λέει «ἐχάρην λίαν», γιατί πράγματι εἶναι εὐχάριστο καί χαροποιό γεγονός, ὅταν (πολλοί) χριστιανοί ἀπό ὅλες τίς τοπικές Ἐκκλησίες τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς («ἐκ τῶν τέκνων σου») περιπατοῦν ἐν ἀληθείᾳ. Καί ἀνήκουν σ' ὅλες τίς τοπικές Ἐκκλησίες, σέ ὅλα τά τέ-κνα της, γιατί λέει ἐνάρθρως «ἐκ τῶν τέκνων σου». Δέν λέει ἀορί-στως «ἐκ (τινων) τέκνων σου», ἀπό μερικά τέκνα σου μόνο. Ἄρα ἔχουμε διάκριση καί διαφοροποίηση μεταξύ τέκνων (= τοπικῶν Ἐκκλησιῶν) καί ἀπλῶν μελῶν τους χριστιανῶν.

Ἄλλη μία ἐνδειξη ὅτι μιλάει γιά τοπικές Ἐκκλησίες μέ τόν ὁ-ρο τέκνα στήν παροῦσα Β' ἐπιστολή του ὁ Ἰωάννης καί ὄχι γιά χριστιανούς εἶναι ἀκριβῶς καί τό ὅτι λέει τέκνα καί ὄχι τεκνία, ὅ-πως πράττει στήν Α' Ἐπιστολή (στίχ. 2,1,12,28 - 3,7,18 - 4,4 - 5,21), ὅπου ἀπευθύνεται πρὸς (ὅλους) τοὺς χριστιανούς, πρὸς τόν κάθε χριστιανό ἀδιακρίτως.

Καί ὄχι μόνο αὐτό. Ἀλλά στήν Α' Ἐπιστολή του καί στό στίχ. 5,21 λέει «τεκνία φυλάξατε ἑαυτά» (στό οὐδέτερο γένος). Δέν λέει «ἑαυτούς», ὅπως πράττει στήν Β' ἐπιστολή, γράφοντας «ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας» καί ὄχι περιπατοῦντα.

Ἀλλ' ἐκτός τῆς Α' Ἐπιστολῆς ἔχουμε καί τήν Γ' Ἐπιστολή του, ὅπου στό στίχ. 4 λέει ἐπίσης: «Τά ἐμά τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα», ὄχι περιπατοῦντας, ὅπως ἔχουμε στή Β'

Ἐπιστολή. Καί αὐτές οἱ διαφοροποιήσεις προσφέρονται καί βοηθοῦν γιά τίς χαρακτηριστικές ἐκτιμήσεις, ὅπως τίς περιγράψαμε.

Πάντως μέ ὅλα τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα καί ἰδίως μέ τόν ὅρο τέκνα συμπεραίνουμε ὅτι ἔχουμε νά κάνουμε μέ μία Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει, ἡ ὁποία περιλαμβάνει, διάφορες τοπικές-ἐθνικές Ἐκκλησίες, καί ἄρα εἶναι μία ὑπερτοπική - ὑπερεθνική Ἐκκλησία. Καί αὐτό φυσικά ἰσχύει καί γιά τήν (ἄλλη) ἀδελφή της τήν ἐκλεκτή μέ τὰ τέκνα της καί αὕτη (στίχ. 13).

Ἔτσι ἀκολουθοῦντες τό κείμενο πιστά θαυμάζουμε τήν ἀκρι-βολογία τοῦ Ἰωάννου ἡ μᾶλλον τή θεοπνευστία τοῦ κειμένου. Καί συγχρόνως, ὀδηγούμεστε νά λάβουμε ὀρθές ἀπαντήσεις, ἀπομακρύνοντες καί τίς διαφωνίες μεταξύ τῶν ἐρμηνευτῶν καί χριστιανῶν.

Γι' αὐτό στά θεῖα καί θεόπνευστα κείμενα δέν πρέπει οὔτε νά προσθέτουμε, οὔτε νά ἀφαιροῦμε κάτι, γενικῶς νά μήν ἀλλοιῶ-νουμε τό κείμενο. Νά μήν ἀλλάζουμε κάτι στό κείμενο, γιατί τό γράμμα εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ φορέας τοῦ νοήματος. Ὅποτε ἀλλοιῶ-νουμε καί τό νόημα τοῦ κειμένου μέ τήν ἀλλοίωση τοῦ γράμματος, πράγμα πού ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα καί τή διαφωνία του πρὸς ἄλλα συναφῆ χωρία τῆς Ἀγίας Γραφῆς, καθώς καί τήν ἐλλιπή ἢ ἐσφαλμέ-νη γνώση τῆς ἀλήθειας.

Ἔτσι μένουμε καί ἐνισχυόμαστε στήν ἄποψη ὅτι ὁ λόγος εἶ-ναι περί δύο ὑπερτοπικῶν

Ἐκκλησιῶν πού περιλαμβάνουν στούς κόλπους τους διάφορες τοπικές Ἐκκλησίες.

Ἀλλά πρίν κλείσουμε μέ τήν ἔνδειξη ἢ μᾶλλον ὑπόδειξη ἢ καί ἀπόδειξη γιά τόν προσδιορισμό τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ὡς ὑπερτοπικῶν, διὰ τῆς λέξεως τέκνα, πάλι μέ τή βοήθεια τῆς λέξε-ως αὐτῆς ὀφείλουμε νά μελετήσουμε καί νά ἀξιοποιήσουμε τό κείμενο γιά τόν ἐγγύτερο —καί ὀνομαστικό πλέον— προσδιορισμό καί ἐντοπισμό αὐτῶν τῶν Ἐκκλησιῶν.

3. Ἐντοπισμός τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν

Μεταξύ αὐτῶν τῶν δύο προτάσεων πού ἀναφέρονται στούς παραληπτές τῆς ἐπιστολῆς (στίχ. 1: «ἐκλεκτῇ κυρίᾳ καί τοῖς τέκνοις της») καί στόν ἀποστολέα τῆς ἐπιστολῆς, τόν Ἰωάννη καί τούς σύν αὐτῷ (βλ. στίχ. 13: «τά τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου»), ὑπάρχει ἓνα πα-ράδοξο. Ἀξιοπερίεργο δηλαδή εἶναι τό γεγονός ὅτι ὁ ἀσπασμός πού στέλνουν οἱ τοῦ Ἰωάννου στήν «ἐκλεκτή κυρία» προέρχεται ἀπό τά τέκνα τῆς ἀδελφῆς της καί ὄχι ἀπό τήν ἴδια τήν ἀδελφή της. Καί τίθεται δικαιολογημένα τό ἐρώτημα: Γιατί; Μήπως αὐτή εἶχε ἐξαφα-νιστεῖ, μήπως εἶχε πεθάνει; Τέτοιος ὅμως λόγος δέν ἀναφέρεται, οὔτε διαφαίνεται. Ἰδίως τό «ἐκλεκτή» μᾶλλον σημαίνει «ζῶσα». Δέν λέει «μακαρία» ἀδελφή. Μήπως ὁ Ἰωάννης ἐκπροσωποῦσε τήν τοπική-ὑ-περτοπική αὐτή Ἐκκλησία; Καθόλου ἀπίθανο. Ἡ μήπως ἐπίσης δη-λώνεται ὅτι μέ τό τέκνα ἐννοοῦνται ὅλες οἱ

ἐπὶ μέρους τοπικές Ἑκ-κλησίες, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν αὐτήν τήν ἀδελφή ὑπερτοπική Ἑκκλη-σία, ἢ ὁποία ἐκπροσωπεῖται ἀπό τόν Ἰωάννη; Πολύ πιθανό.

Ἀλλωστε ἔχουμε καί τήν ἐξῆς εὐγλωττη διατύπωση πού ἐπιβε-βαιώνει τά ἀνωτέρω. Τό ὅτι δηλ. λέει στόν ἐνικό ἀριθμό «ἀσπάζεται σε τά τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου» καί ὅχι στόν πληθυντικό «ἀσπάzo-νταί σε τά τέκνα», δέν εἶναι ἀσήμαντο. Τοῦτο ὅπωςδήποτε ὑποδηλώ-νει ὅτι σέ ἀσπάζεται ἡ ἀδελφή σου καί ἄρα βρίσκεται ἐν ζωῇ.

Βεβαίως μπορεῖ κάποιος νά ἰσχυριστεῖ ὅτι δικαιολογεῖται αὐ-τή ἡ διατύπωση ὡς «ἀττική σύνταξη» καί ἄρα αὐτή ἡ διατύπωση δέν σημαίνει τίποτε. Ὅμως λέμε ὅτι φιλολογικῶς μπορεῖ νά μή σημαίνει τίποτε, ἀλλά θεολογικῶς μπορεῖ νά ἐννοεῖ καί τό ὅτι «σέ ἀ-σπάζεται» ἡ ἀδελφή σου «διά τῶν τέκνων τῆς», στά ὁποῖα σήμερα εἶναι κατανεμημένα καί τά ὁποῖα ὁμως τήν ἀποτελοῦν καί τήν ἐκ-προσωποῦν.

Ἐπίσης συναφῶς ἐδῶ πρέπει νά προσεχθεῖ καί τό γεγονός ὅτι αὐτές οἱ δύο προτάσεις ἐμφανίζονται ὡςάν νά ἐξισώνουν ὅλα τά τέκνα τῆς ἀδελφῆς τῆς δεύτερης (τῆς μεριᾶς δηλ. τοῦ Ἰωάννου) μέ τή μία (τήν «κυρία») ἀδελφή. Καί τοῦτο ἐνισχύεται καί ἀπό τό γε-γονός ὅτι τά τέκνα αὐτά τῆς δεύτερης ἀδελφῆς δέν στέλνουν ἀσπα-σμό καί στά τέκνα τῆς πρώτης παρά μόνο στήν ἴδια τήν πρώτη («στήν κυρία»). Καί τοῦτο παρ' ὅλο ὅτι στήν ἀρχή τῆς ἐπιστολῆς ἀ-

ναγράφεται ὅτι αὐτή στέλνεται καί στά τέκνα της.

Ίσως αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ πρώτη, ἡ «κυρία», εἶναι πιά συγκε-ντρωμένη, πιά συγκεντρωτικά δομημένη καί ἀντιπροσωπεύει καί τά τέκνα της, ἐνῶ ἡ δεύτερη εἶναι πιά χαλαρά, πιά αὐτόνομα, διαρθρω-μένη. Ἔτσι ἡ κάθε μία Ἐκκλησία-ἀδελφή ἀπό αὐτές τίς δύο ἔχει καί τήν ἰδιαιτερότητά της, τίς δικές της ἰδιότητες καί τό δικό της - ἰδιαίτερο χαρακτήρα, ὅπως αὐτό εἶναι φυσικό νά συμβαίνει καί σέ δύο φυσικές ἀδελφές.

Ίσως αὐτήν τήν κατάσταση ὑποδηλώνει καί ὁ χαρακτηρισμός τῆς πρώτης ὡς «κυρίας» (στίχ. 1), ὡς αὐθέντρας, ὡς προΐσταμένης, ἐ-νῶ δέν χρησιμοποιεῖται αὐτός ὁ χαρακτηρισμός περί τῆς ἄλλης ἀ-δελφῆς (τῆς μεριᾶς τοῦ Ἰωάννου).

Ἐχοντες αὐτά ὑπ' ὄψη μας νομίζουμε ὅτι πλησιάζουμε στόν προσδιορισμό ποιές εἶναι αὐτές οἱ δύο ἀδελφές (ὑπέρ-τοπικές) Ἐκ-κλησίες.

Ἄς ἐπιτραπεῖ, λοιπόν, σέ μᾶς, ἔχοντες ὑπ' ὄψη καί τά λεγόμενα στό 21ο κεφάλαιο τοῦ κατά Ἰωάννην Εὐαγγελίου καί στίς ἐπτά ἐ-πιστολές τῶν τριῶν πρώτων κεφαλαίων τῆς Ἀποκαλύψεως, καθώς καί τήν ἐπικρατοῦσα στή Θεολογία ἀποψη ὅτι ἡ Ἰωάννειος γραμ-ματεία εἶναι πλήρης συμβολισμῶν, νά ποῦμε τά ἐξῆς (προεξαγγελτι-κῶς ἐδῶ, καί ἀποδεικτικῶς κατωτέρω). Ὅτι οἱ δύο «ἐκλεκτές ἀδελ-φές» ἀντιπροσωπεύουν ὅχι ἀπλῶς καί ἀορίστως δύο ὑπερτοπικές Ἐκκλησίες, ἀλλά συγκεκριμένως τίς

χριστιανικές Εκκλησίες Δύσεως και Ανατολής, τήν Πέτρειο και τήν Ιωάνναιο Εκκλησία⁹.

Κατόπιν τούτου θά άντιέτεινε κάποιος, εϋθύς άμέσως, έρωτημα-τικώς: Καλά, έχουμε δύο Εκκλησίες ή Μία Εκκλησία; Έπ' αύτοϋ θά λέγαμε άπαντητικώς ότι αυτές οι δύο άδελφές έχουν κοινή μητέ-ρα. Γι' αυτό και είναι άδελφές.

Η κοινή τους προφανώς μητέρα είναι ή καθόλου Εκκλησία, ή νύμφη τοϋ Τησοϋ Χριστοϋ. Ό άπόστολος Παϋλος μās διαφωτίζει έπ' αύτοϋ: «Και ό Χριστός ήγάπησεν τήν Εκκλησίαν και έαυτόν παρέ-δωκεν ύπέρ αύτης, ίνα αύτήν άγιάση . . . ίνα παραστήση αύτός έαυτῷ ένδοξον τήν Εκκλησίαν» (Έφεσ. 5,25-27). Η Μία Αγία Καθολική και Αποστολική Εκκλησία είναι ή μητέρα και τῶν δύο αύτῶν ά-δελφῶν Εκκλησιῶν.

Ό στίχ. 2 τής Β' Έπιστολῆς τοϋ Ιωάννου μάλλον μās ύπο-δηλώνει και έπιβεβαιώνει τή Μία Εκκλησία, όταν λέει πρός τήν «έ-κλεκτή κυρία»: «Διά τήν άλήθειαν τήν μένουσαν έν ήμϊν, και μεθ' ήμῶν έσται εις τόν αίῶνα». «Διά τήν άλήθειαν τήν μένουσαν έν ή-μϊν», τ. έ. σέ σένα, ῶ κυρία, και σέ μās, ως ένα σύνολο, ως μία Εκ-κλησία.

Αυτό μās ύπενθυμίζει τό τοϋ Παύλου «Εκκλησία Θεοϋ ζῶ-ντος, στϋλος και έδραίωμα τής

⁹ Τσως για τήν εϋχερέστερη κατανόηση και άποδοχή τῶν λεγομένων θά πρέπει ό άπαιτητικός άναγνώστης νά έχει ύπ' ὄψη του και τίς δύο μελέτες μας: «Διά μίαν κανονικήν πορείαν ένότητος». (Βάσει τῶν θεμελιωδῶν άρχῶν τοϋ πολιτεύ-ματος τής Εκκλησίας - Μελέτη Βιβλική-Κανονική), Αθῆναι 1992, και «Η Αποκά-λυψη τοϋ Ιωάννου για τήν πορεία Ανατολῆς-Δύσεως». Τό μήνυμα τῶν έπτά έπι-στολῶν, Έκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2009.

ἀληθείας» (Α΄ Τιμ. 3,15). Τό σύνολο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι στυλός καί ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας. «Καί μεθ' ἡμῶν ἔσται (= θά εἶναι) εἰς τόν αἰῶνα». Καί αὕτη ἡ πρόταση (πρβλ. τό «ἡμῶν») ὑποδηλώνει τήν Ἐκκλησία καί ἐπιβεβαιώνει τό προη-γούμενο συμπέρασμα γιά τή συνοχή τῆς Ἐκκλησίας, γιά τό ἐνιαῖο τῆς Ἐκκλησίας, γιά τήν ἐνότητά της διαιωνίως. Αὐτό μᾶς ὑπενθυμίζει καί τό τοῦ Κυρίου περί τῆς Ἐκκλησίας: «Καί πύλαι ᾗδου οὐ κατι-σχύσουσιν αὐτῆς» (Ματθ. 16,18).

Καί οἱ δύο ἀδελφές (πρέπει νά) ἀνήκουν σ' αὕτη τή μία Ἐκ-κλησία, ἀφοῦ (ἐφ' ὅσον) ἡ ἀλήθεια «μένει» σ' αὐτές «εἰς τόν αἰῶ-να».

Ἐξ ἄλλου δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐκτός τοῦ ὅτι εἶναι Μία, εἶναι καί Ἀγία καί Καθολική. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἁγία. Καί αὐτό σημαίνει ὅτι ἐκτός τῆς Ἀγίας Κεφαλῆς Της ἀποτελεῖ-ται καί ἀπό τούς ἐν οὐρανοῖς ἁγίους της, τό τμήμα τῆς θριαμβεύου-σας Ἐκκλησίας. Ἐπίσης ἡ Ἐκκλησία εἶναι καθολική, γιατί ἀκριβῶς περιλαμβάνει στούς κόλπους της καί ὅλους τούς ἀνά τούς αἰῶνες ὑ-πάρξαντες χριστιανούς καί ὄχι μόνο τούς σημερινούς, τούς ἀνά τήν οἰκουμένη (γῆ) πιστούς. Περιλαμβάνει ὅλους τούς χριστιανούς ἀπό τούς Ἀποστόλους καί ἐξῆς.

Πλήν ὁμως, ὅπως εἶναι φυσικό, ἡ Β΄ Ἐπιστολή τοῦ Ἰωάννου ἀπευθύνεται στή στρατευόμενη Ἐκκλησία καί τά τμήματά της (Ἀνα-τολῆς καί Δύσεως) καί ὄχι στήν ἐν οὐρανοῖς θριαμβεύουσα. Καί γι' αὐτό μιλάει γιά δύο ἀδελφές, οἱ ὁποῖες

προφανώς ανήκουν στην επί γῆς στρατευόμενη Εκκλησία.

Βεβαίως έδω̣ μπορεί νά τεθεῖ καί τό συναφές έρώτημα, αν̣ αὐ-τές οἱ «άδελφές» αντιπροσωπεύουν τίς έν λόγω Εκκλησίες γιά μιá περιορισμένη έποχή ἢ ἱστορική περίοδο ἢ αντιπροσωπεύουν αὐτές γιά ὅλη τήν ἱστορική πορεία τους άπ' άρχῆς μέχρι σήμερα καί στό μέλλον; Εὐθύς έξ άρχῆς θά ὑπογραμμίζαμε τό έξῆς: Αὐτές οἱ δύο Εκκλησίες χαρακτηρίζονται ως άδελφές (καί ὄχι π.χ. ως φίλες ἢ συ-νάδελφοι). Εφ' ὅσον χαρακτηρίζονται άδελφές, αὐτή ἡ σχέση φανε-ρώνει μιá ἰδιότητα μόνιμη: Από τή γέννηση ως καί τό θάνατο με-ταξύ τῶν δύο προσώπων-άδελφῶν. Έτσι καί γιά τίς δύο Εκκλησίες ἔχουμε ἓνα χαρακτηριστικό στοιχεῖο, τό ὁποῖο τίς συνοδεύει γιά ὅλη τους τή διαδρομή, άσχέτως διακυμάνσεων άπό τῆς ἰδρύσεώς τους (γεννήσεώς τους), μέχρι σήμερα, μέχρι τέλους, μέχρι τά ἔσχατα.

4. Χρονολογικός προσδιορισμός τῆς άποστολῆς (καί τοῦ περιεχομέ- νου) τῆς έπιστολῆς (οἱ παραλῆπτες)

Πέραν τῶν προηγουμένων συμπερασμάτων θά προσθέταμε ὅτι στην έν λόγω έπιστολή άπεικονίζονται κατ' έξοχήν ἡ σημερινή ὑπό-σταση, κατάσταση καί οἱ σχέσεις τῶν δύο αὐτῶν Εκκλησιῶν, Ανα-τολικῆς καί Δυτικῆς. Γι' αὐτά, καθώς καί γιά τίς διάφορες έξελίξεις πού

έχουμε ιδίως μετά τήν ἄρση τῶν ἀναθεμάτων τοῦ 1054 μ.Χ., ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε τό Δεκέμβριο τοῦ 1965 μεταξύ Ρώμης καί Κωνσταντινουπόλεως, μᾶς διαφωτίζει ἐπαρκῶς ἡ Β΄ αὐτή ἐπιστολή τοῦ Ἰωάννου.

Καί λέμε αὐτό, γιατί ἐκτός τῶν ἄλλων συμπτώσεων καί οἱ σχετικοί συμβολισμοί τῆς ἐπιστολῆς τώρα ιδίως ὑλοποιοῦνται, τώρα πραγματοποιοῦνται. Ἀλλά καί τώρα τοὺς ἀνακαλύπτουμε. Εἶναι αὐ-τά τυχαῖα; Πρβλ. καί τό λεγόμενο στή Δήλωση τοῦ Πατριάρχου Ἀ-θηναγόρα ἐπί τῇ πρώτῃ ἐπετείῳ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων (7.12.1966): «Ἡ 7η Δεκεμβρίου 1965 ἀποτελεῖ ἕν φῶς, τό ὁποῖον . . . φωτίζει τήν ὁδόν τοῦ παρόντος καί τοῦ μέλλοντος τῆς Ἐκκλησί-ας»¹⁰.

Στά ἄνωτέρω μάλιστα θά παρατηρούσαμε: Ἡ τά γεγονότα πού συμβαίνουν σήμερα ἐπικυρώνουν-ἐπαληθεύουν τοὺς συμβολι-σμούς-προφητεῖες τοῦ Ἰωάννου, ἡ καί ἀντιστρόφως, ὁ Ἰωάννης ἐπι-κυρώνει καί «νομιμοποιεῖ» τά γεγονότα, τά ὀρθῶς ἔχοντα καί γινό-μενα σήμερα. Ἐπί παραδείγματι ἐπιβεβαιώνει καί ἐγκρίνει τό γεγο-νός ὅτι τώρα τελευταίως ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, ἡ Δυτική Ἐκκλησία, θεωρεῖ ὡς ἀδελφή Ἐκκλησία τήν Ἀνατολική, τήν Ὁρθό-δοξη Ἐκκλησία, ὅπως καί τό ἀντίστροφο, ἡ Ἀνατολική τή Δυτική. Καί γενικότερα θά λέγαμε ἡ ἐπιστολή φαίνεται σά νά γράφτηκε στή (γιά τή, ἀπό τή) σημερινή ἐποχή, ἂν καί γράφτηκε πραγματικῶς τό 100 μ.Χ. περίπου ἀπό τόν Ἰωάννη.

¹⁰ Παν. Μπούμη, *Τά ἀναθέματα Ρώμης-Κωνσταντινουπόλεως καί κανονικότης τῆς ἄρσεως αὐτῶν*, Ἀθῆναι 1980, σ. 234.

Πράγματι, από τούς στίχ. 4-6 κατ' αρχάς ενισχύεται αυτή ή έντύπωση ότι ή έπιστολή τοῦ Ιωάννου αναφέρεται σέ κάποια μετα-γενέστερη έποχή. Ότι άπευθύνεται πρός κάποιους χριστιανούς παρα-λήπτες μεταγενέστερης έποχής καί όχι τής δικής του, τής πρωτοχριστιανικής, τοῦ 100 μ.Χ. Καί κατά πρῶτον πρέπει νά παρατηρήσουμε ότι στό στίχ. 4 γράφει πρός τήν έκλεκτή κυρία: «Εχάρην λίαν ότι εὔρηκα έκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας έν ἀληθεία». Ό άόριστος «έχάρην» μαζί μέ τόν παρακείμενο «εὔρηκα» μάς άναγκάζει νά δε-χθοῦμε ότι ό Ιωάννης γράφει από ή σέ μιá μεταγενέστερη έποχή καί μιλάει γιά μιá προγενέστερη. Λέει «έχάρην» καί δέν λέει «χαίρω». Επίσης λέει «εὔρηκα» (= ἔχω βρεῖ), όχι «εὕρισκω».

Ότι μιλάει πρός χριστιανούς παραλήπτες μεταγενέστερης έπο-χής καί όχι τής δικής του, τής πρωτοχριστιανικής, φαίνεται καλλίτε-ρα στό στίχ. 5, όπου λέει πρός τήν έκλεκτή κυρία: «Οὐχ ὥς έντο-λήν καινήν γράφων σοι ἀλλά ἣν εἶχομεν άπ' άρχῆς . . . ». Λέει «εἶχο-μεν», όχι ἔχομεν. Φαίνεται σάν νά γράφει από μιá μεταγενέστερη έ-ποχή καί όχι τό 100 μ.Χ. Αὐτή ή έντύπωση δίδεται μέ τόν παρατα-τικό «εἶχομεν». Δέν λέει «ἔχομεν» τώρα, ἀλλά λέει «εἶχομεν» κάποτε, στό παρελθόν.

Καί μή νομιστεῖ ότι έκφράζεται ἔτσι ό Ιωάννης, γιατί δέν γνώριζε καλά τήν έλληνική γλώσσα μέ τούς πολλούς ρηματικούς τύ-πους ή τή χρήση τῶν χρόνων. Αντιθέτως, τά γνώριζε πολύ

καλά. Αὐ-τό διαπιστώνουμε π.χ. ἀπό τό Εὐαγγέλιο στούς στίχους Τω. 4,18 καί Τω. 4,52, ὅπου χρησιμοποιεῖ μέ εὐστοχία τόν ἀόριστο τοῦ ἔχω (ἔ-σχον, ἔσχες, ἔσχεν): Συγκεκριμένως, στό Τω. 4,18 λέει πρὸς τή Σαμα-ρείτιδα· «πέντε γάρ ἄνδρας ἔσχες», καί στό Τω. 4,52 μιλάει γιά «τήν ὥραν . . . ἐν ἣ κομψότερον (τό παιδίον) ἔσχεν». Ἐπίσης στήν Α΄ ἐπι-στολή του χρησιμοποιεῖ ὁ ἴδιος τόν ἐνεστώτα γράφοντας κανονικά: «Καί αὕτη ἐστίν ἡ παρρησία ἣν ἔχομεν πρὸς Αὐτόν» (Α΄ Τω. 5,14). Λέει ἔχομεν καί ὄχι εἶχομεν. Ἄρα γιά νά χρησιμοποιήσει στό στίχο Β΄ Τω. 5 τόν παρατατικό «εἶχομεν», κάποιος λόγος ὑπάρχει.

Κάτι ἢ μᾶλλον κάποιος τόν ὠθησε νά γράψει «εἶχομεν», ἔστω καί ἀνεπιγνώστως, ὥστε νά μπορεῖ νά ἐννοεῖται ὅτι μιλάει καί ἀπό (ἢ μᾶλλον γιά) μεταγενέστερη ἐποχή. Ἄν δέν ἦταν ἔτσι τά πράγμα-τα, θά ἦταν ποτέ δυνατόν, γράφοντας ὁ Τωάννης γύρω στό 100 μ.Χ., νά ἔλεγε ὅτι «εἶχομεν» (= εἶχαμε), ὅτι εἶχαμε κάποτε στό παρελ-θόν «τήν καινήν ἐντολήν»; Δηλαδή ἦταν δυνατόν ποτέ νά πεῖ ὅτι τώρα μόλις 50-100 χρόνια μετὰ τό Χριστό δέν ἔχουμε πλέον τήν καινή ἐντολή; Καί τί «καινή (= καινούργια)» ἐντολή τότε θά ἦταν; Κάποιος, λοιπόν, καί κάτι τόν ὠθησε χωρίς ἴσως καί ἐκεῖνος νά καταλαβαίνει τό γιατί νά χρησιμοποιήσει τό «εἶχομεν».

Αὐτός ὁ κάποιος γιά μᾶς τοὺς χριστιανούς εἶναι ὁ Παράκλη-τος, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας (Τω. 14,16-17, Τω. 14,26, Τω. 15,26). Ἐτσι ὁ

Παράκλητος, τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ὤθησε τόν Ἰωάννη νά τό γρά-ψει σ' αὐτόν τόν τύπο, ἔστω καί ἀνεπιγνώστως (παθητική ἔννοια τῆς θεοπνευστίας), ὥστε ἐμεῖς σήμερα νά μπορούμε (ἐνεργητική ἔννοια τῆς θεοπνευστίας) νά δώσουμε αὐτό τό νόημα (τῆς μεταγενέ-στερης ἐποχῆς)¹¹.

Σχολιάζοντας ἀνωτέρω τό «εἶχομεν» τοῦ στίχ. 5, θέσαμε τό ἐ-ρώτημα: Εἶναι δυνατόν ποτέ ὁ Ἰωάννης, γράφοντας τό 100 μ.Χ., νά πεῖ «εἶχομεν», ὅτι εἶχαμε κάποτε, στό παρελθόν; Δηλαδή θά μπορού-σε μόλις τό 100 μ.Χ. νά πεῖ δέν ἔχουμε τήν καινή ἐντολή; Γιά νά μή μείνει, λοιπόν, καμμιά τέτοια ἐσφαλμένη ἐντύπωση στούς τότε (τοῦ 100 μ.Χ.) ἀναγνώστες του, ἐπαναφέρει τό λόγο στό στίχο 6 καί λέει: «Αὕτη ἡ ἐντολή ἐστίν (ἐκείνη, ἡ ἴδια) καθώς (πού) ἤκού-σατε ἀπ' ἀρχῆς».

Τό «ἤκούσατε (ὁ ἀόριστος) ἀπ' ἀρχῆς» δέν διασπᾷ τή συνέ-χεια τῆς ὑπάρξεως τῆς ἐντολῆς, ὅπως καί ἐάν ἔλεγε τήν ἐντολή, τήν ὁποία «ἔσχομεν» ἀπό τήν ἀρχή. Ἐάν δηλαδή

¹¹ Ἐδῶ ἔχουμε ἓνα παράδειγμα τῆς θεοπνευστίας τῆς Ἀγίας Γραφῆς μέ τίς δύο ἔννοιες, τήν παθητική καί τήν ἐνεργητική. Αναλυτικότερα περί παθητικῆς καί ἐ-νεργητικῆς θεοπνευστίας τῆς Ἀγίας Γραφῆς βλ. Παν. Τρεμπέλα, *Δογματική τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀδελφότης Θεολόγων ἡ «Ζωή», τόμ. Α', Ἀθῆναι 1959, σσ. 108-109 καί Παν. Μπούμη, *Οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας περί τοῦ κανό-νος τῆς Ἀγίας Γραφῆς*, Ἀθῆναι 1986, σ. 146 καί 183 ἐξ. Καί ἐπιγραμματικῶς θά λέγαμε: Κάθε Ἀγία «Γραφή, ἡ ὁποία εἶναι θεόπνευστος ὑπό τήν παθητικὴν ἔννοιαν, εἶναι θεόπνευστος καί ὑπό τήν ἐνεργητικὴν τοιαύτην. Ἥτοι, τό μέν θεό-πνευστος ὡς ἐπιθετικός προσδιορισμός εἰς τό Γραφή προσφέρεται διὰ τήν παθη-τικὴν ἔννοιαν, ἣν κέκτηται ἡ Γραφή ὡς "ὑπό τοῦ θεοῦ ἐμπνευσθεῖσα", ὡς κατη-γορούμενον δέ ἀποδίδει τήν ἐνεργητικὴν ἔννοιαν, τήν ὁποίαν κέκτηται ἡ Γραφή ὡς "ἀποπνέουσα τό θεῖον Πνεῦμα" καί ὡς "ἐμπνέουσα τοῦτο εἰς τοὺς ἀναγνώ-στας αὐτῆς"» (σ. 183).

χρησιμοποιούσε άόρι-στο και όχι τόν παρατατικό «είχομεν». Άλλωστε και στο στίχο 4 πάλι άόριστο είχε χρησιμοποιήσει, λέγοντας έντολήν «έλάβομεν». Ά-ρα για να χρησιμοποιηθεϊ ο παρατατικός «είχομεν», κάτι σημαίνει, κάτι ήθελε να μάς υποδείξει, κάτι να προσέξουμε και κάτι να έννοήσουμε. (Γι' αυτό νομίζουμε καλώς έλέχθη ότι αυτό είναι ένα δείγμα της ενεργητικής έννοιας της θεοπνευστίας της Αγίας Γραφής).

Πάντως και ή έκφραση «άπ' αρχής» στο στίχ. 5 και ή έπα-νάληψή της στο στίχ. 6 και συνδέει τούς στίχους αυτούς και προ-φυλάσσει από τήν άνωτέρω παρερμηνεία (περί «έγκαταλείψεως» της έντολής στο παρελθόν). Άλλά συγχρόνως και ή ύπαρξη του «είχο-μεν» άφήνει περιθώριο για τήν άποδοχή και των δύο έκδοχών-έρμη-νειών: Ότι έκτός των παραληπτών-άναγνωστών της έποχής του Ίω-άννου ή έπιστολή άπευθύνεται και άναφέρεται σε χριστιανούς μετα-γενέστερης έποχής.

Και όχι μόνο αυτό. Άλλά μάλλον μοιάζει σά να γράφει και να στέλνει τήν έπιστολή σε κατά πολύ μεταγενέστερους χρόνους και όχι από τήν αρχή, από τότε πού έλαβαν τήν έντολή οι πρώτοι χριστιανοί. Παρέχει τήν έντύπωση ότι μιλάει για τή σημερινή έποχή και στή σημερινή έποχή στέλνει τήν έπιστολή. Έξ άλλου και τό γε-γονός ότι χρησιμοποιεϊ τή σύγχρονη διεκκλησιαστική όρολογία («ά-δελφές Έκκλησίες») είναι ιδιαιτέρως διαφωτιστικό και βοηθητικό προς τήν κατεύθυνση αυτή.

Καί περαιτέρω θά προσθέταμε: Ὁ Ἰωάννης γράφει σά νά ζοῦσε, σά νά ζεῖ, σήμερα. Δέν νομίζουμε ὅτι συμβαίνει αὐτό προσω-πικῶς-βιολογικῶς-σωματικῶς. Ἀλλά ἀπλῶς μεταφέρεται στό σήμερα καί προτυπώνει ἢ ἀποτυπώνει τό σήμερα σά νά ζεῖ στή σημερινή ἐποχή, ἀνάμεσά μας. Θά λέγαμε σά νά μήν ἔχει πεθάνει. Αὐτά μᾶς θυμίζουν τούς λόγους τοῦ Κυρίου περί τοῦ Ἰωάννου κατὰ τό διά-λογό του μέ τόν Πέτρο μετά τήν Ἀνάστασή Του, ὅταν τοῦ εἶπε: «Ἐάν αὐτόν (τόν Ἰωάννην) θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σέ (Πέτρε); . . . Ἐξῆλθεν οὖν οὗτος ὁ λόγος εἰς τούς ἀδελφούς ὅτι ὁ μαθητής ἐκεῖνος (ὁ Ἰωάννης) οὐκ ἀποθνήσκει. Οὐκ εἶπεν δέ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι ἐάν αὐτόν θέλω μένειν ἕως ἔρχο-μαι [, τί πρός σέ] ; » (Ἰω. 21,22-23).

Αὐτά, μεταξύ τῶν ὁποίων εἰδικῶς καί τό ὅτι ἀπευθύνεται πρός τούς χριστιανούς τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, ἐνισχύονται καί πιό κάτω στό στίχ. 8, ὅπου ἀντιπαραθέτει ἀλλά καί συνδέει ἐνεσιῶτα («βλέπετε») καί παρελθόντα ἢ παρεληλυθότα «μεικτό» χρόνο («εἰρ-γασάμεθα»), ἀναγκάζοντάς μας νά προσέξουμε τή διατύπωση τοῦ κειμένου καί τό νόημά του. Ἔτσι λέει: «Βλέπετε ἑαυτούς, ἵνα μή ἀ-πολέσητε ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλά μισθόν πλήρη ἀπολάβητε». Κάνει προσεκτικούς γενικῶς τούς παραλήπτες τῆς ἐπιστολῆς (τό «βλέπετε ἑαυτούς»), ἀλλά κάνει προσεκτικούς εἰδικότερα καί ἐκεῖνους τούς παραλήπτες μιᾶς μεταγενέστερης ἐποχῆς. Τούς λέει νά μή χάσουν ἐ-κεῖνα, τά ὁποῖα μαζί — ἀπό

κοινοῦ — κατά τό παρελθόν «εἰργάσα-ντο» (ἀόριστος-παρακείμενος) ἐπεξεργάστηκαν, διατύπωσαν, δημιούρ-γησαν.

Καί ἀκόμη «προτρέπει» καί μᾶς νά προσέξουμε τόν σύνθετο ρηματικό τύπο «εἰργασάμεθα». Νά προσέξουμε ὅτι ὁ ρηματικός τύπος «εἰργασάμεθα» παραπέμπει στόν παρακείμενο καί στόν ἀόριστο. Συνδυάζει καί τούς δύο χρόνους. Ὁ ἀναδιπλασιασμός «εἰ» ἀνήκει στόν παρακείμενο τοῦ ρήματος ἐργάζομαι καί τό «σάμεθα» ἀνήκει στόν ἀόριστο τοῦ ἴδιου ρήματος. Παραπέμπει σέ δύο ιστορικούς χρόνους ἢ δύο ιστορικές περιόδους. Αὐτά μήπως ὑποδεικνύουν τά ἐ-πιτεύγματα ἀμφοτέρων τῆς Α΄ Περιόδου (παρακείμενος) καί τῆς Β΄ Περιόδου (ἀόριστος) τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας; Καί ἄρα, μήπως μπήκαμε, βρισκόμαστε, στήν Γ΄ Περίοδο τώρα;

Ἀκόμη καί αὐτός ὁ ἀσπασμός τοῦ στίχ. 13 ἐνισχύει τήν ἐ-ντύπωση ὅτι ὁ Ἰωάννης μιλάει ἀπό (γιά) μιᾶ μεταγενέστερη ἐποχή. Ὅπως εἶδαμε, στήν ἐπιστολή αὐτή ὑπάρχει παραδόξως ὁ τελικός ἀ-σπασμός (στίχ. 13) ἀπό τά τέκνα τῆς ἐκλεκτῆς ἀδελφῆς, δηλ. τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καί ὄχι ἀπό τήν ἀδελφή τήν ἴδια. Τά τέκνα αὐτά προφανῶς εἶναι οἱ συνεχιστές αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνα-τολῆς. Καί εἶπαμε αὐτό ὑποδηλώνει τή διάρθρωση τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας σήμερα, τ. ἔ. τίς διάφορες αὐτοκέφαλες καί αὐτόνομες Ἐκκλησίες της. Καί τό φαινόμενο αὐτό ὑπῆρχε καί παλαιότερα ἴ-σως, ἀλλά κυρίως ἐμφανίστηκε κατά τούς τελευταίους αἰῶνες καί

χρόνους. Έπομένως χαρακτηρίζει και προσδιορίζει τους τελευταίους αυτούς χρόνους.

Συμπερασματικῶς θά λέγαμε ὅτι ὁ Ἰωάννης ἀσφαλῶς ἔγραψε τήν ἐπιστολή περίπου τό 100 μ.Χ., ὅταν ζοῦσε σωματικῶς, ἀλλά και προφανῶς μοιάζει σάν νά τήν γράφει ἤ και ἀποστέλλει σήμερα γιά τό σήμερα. Γι' αὐτό και μεῖς οἱ σημερινοί πρέπει νά τήν παραλά-βουμε εὐγενῶς, νά τήν διαβάσουμε ἐπιμελῶς και νά τήν ἀκολουθή-σουμε δημιουργικῶς.

5. Μία «παρέμβαση» τοῦ ἀποστόλου Πέτρου

Στό σημεῖο αὐτό, μία και μιλάμε γιά «ἀσπασμούς», ἴσως εἶναι πολύ χρήσιμο νά προβοῦμε και σέ μία διαφωτιστική παρένθεση ὡς πρός τήν ὕπαρξη τοπικῶν-ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν στήν Ἀνατολή μέ βά-ση τίς ἐπιστολές τοῦ ἀποστόλου Πέτρου. Εἶναι δηλ. χαρακτηριστικό τό ἐξῆς γεγονός: Ὁ ἀπόστολος Πέτρος στήν Α΄ του Ἐπιστολή, ὅπως ἔχουμε δεῖ πιό μπροστά, χρησιμοποιεῖ ἀπό τή μία μεριά τή διατύπω-ση «ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτή» (Α΄ Πέτρ. 5,13), τήν ὁποία φράση ἐρμηνεύουν πολλοί ὅτι ἐννοεῖ τήν ἐν Ρώμῃ Ἐκκλησία. Και ἀπό τήν ἄλλη μεριά και ἀπέναντι σ' αὐτήν τήν Ἐκκλησία θά λέγαμε θέτει τοὺς «ἐκλεκτούς» παρεπιδήμους τῆς «διασπορᾶς Πό-ντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας και Βιθυνίας» (Α΄ Πέτρ. 1,1), τοὺς χριστιανούς δηλαδή αὐτῶν τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Τό πολύ διαφωτιστικό επί τοῦ προκειμένου εἶναι ὅτι ἡ ἐν Βαβυλῶνι (Ρώμῃ) εὕρισκόμενη συνεκλεκτή ἀσπάζεται τοὺς ἐπίσης ἐ-κλεκτοὺς παρεπίδημους χριστιανούς τῶν ἀνωτέρω χωρῶν – τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Καί συγχρόνως ἐπὶ πλέον καί πολύ ἐνδιαφέρον εἶναι τό ὅτι ὄχι μόνο τοὺς ἀσπάζεται αὕτη, ἀλλά καί ὁ Πέτρος τοὺς κάνει ὑπόδειξη καί λέει πρὸς αὐτούς, πρὸς αὐτές τίς κοινότητες: «Ἀσπά-σασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης». Τοὺς συμβουλεύει δηλαδή ὁ Πέτρος νά συμπεριφέρονται καί νά συνεργάζονται μεταξύ τους μέ πνεῦμα ἀγάπης.

Ὁ καθηγητής Σάββας Ἀγουρίδης, ἀντικρούοντας τήν ἐκδοχή μερικῶν ἐρμηνευτῶν ὅτι ὑπό τήν ἔκφραση «ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου κ.τ.λ.» νοοῦνται χριστιανοί τῆς Ἐκκλησίας Ρώμης, οἱ ὅποιοι κατέφυγαν «δι' ἀσφάλειαν εἰς τάς ἐπαρχίας τῆς Μ. Ἀσίας κατά τόν διωγμόν τοῦ Νέρωνος», γράφει: «Ἡ τελευταία ὁμως αὕτη ὑπόθεσις προσκρούει εἰς τό γεγονός, ὅτι οἱ ἀποδέκται τῆς Ἐπιστολῆς εἶναι ὠργανωμένοι εἰς Κοινότητος 5,1· 5,13 ἐμμέσως)». Καί προσθέτει εὐθύς ἀμέσως: «Ἡ σειρά καθ' ἣν ἀναφέρονται αἱ ἐπαρχί-αι τῆς περιοχῆς, ἐν ᾗ διαμένουν οἱ ἀποδέκται (1,1), ἂν δέν εἶναι τυ-χαία ἢ ἂν δέν δηλοῖ κατά σειράν τοὺς σταθμούς τοῦ κομιστοῦ τῆς Ἐπιστολῆς, εἶναι πράγματι περίεργος. Δέν ἀποκλείεται διά τοὺς ἀνα-γνώστας τῆς Ἐπιστολῆς τά τοπωνύμια τοῦ ἐπιστολικοῦ προοιμίου (1,1) νά εἶχον νόημά τι, τό ὅποῖον ἡμεῖς δέν δυνάμεθα

νά ἀνακαλύ-ψωμεν»¹². Ίσως νά μήν μπορούσε νά τό ἀνακαλύψει. Ἀλλά πάντως φαίνεται μέ αὐτά κάτι νά διαισθάνεται ὁ ἐν λόγῳ καθηγητής.

Ὡστόσο ἐμεῖς νομίζουμε ὅτι ἡ παράθεση τῶν τοπωνυμίων ἔχει τό λόγο της καί ὅτι γενικῶς ἀπεικονίζει τή διάρθρωση τῆς Ἀνατο-λῆς σέ μικρές καί μεγάλες τοπικές-ἐθνικές Ἐκκλησίες. Ἡ σειρά μόνο τῆς παραθέσεως ἴσως νά εἶναι τυχαία (πλήν ἴσως τῆς πρώτης, τοῦ Πόντου). Καί ὅχι μόνο ἀπεικονίζει, ἀλλά καί προεικονίζει καί προε-τοιμάζει τό ἔδαφος (τό 65 μ.Χ. περίπου), ἀνταποκρινόμενη στή γενι-κή-συνοπτική ἔκφραση «τέκνα» τῆς Β΄ Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰωάννου (100 μ.Χ. περίπου).

Ἀξιοσημεῖωτο πάντως καί ἐνισχυτικό τῆς ἐκδοχῆς ὅτι συμβολί-ζουν τοπικές Ἐκκλησίες οἱ ἀναφερόμενες ἀπό τόν Πέτρο κοινότητες εἶναι καί τό γεγονός ὅτι αὐτές τίς τοπικές Ἐκκλησίες ἐκτός τοῦ ὅτι τίς ἐμφανίζει καί χαρακτηρίζει ὡς τοπικές (μέ τή χρήση τοπωνυμί-ων) ἐπί πλέον τίς «ἐξισώνει» οὕτως εἶπεῖν καί μέ τή Ρώμη. Αὐτό ὑ-ποδηλώνει καί μέ τό νά χαρακτηρίζει καί τά δύο μέρη ὡς «ἐκλε-κτά»: «Ἐκλεκτοί» οἱ τοῦ προοιμίου τοῦ πρώτου στίχου (1,1) οἱ πα-ραληπτες τῆς ἐπιστολῆς, «ἐκλεκτή» («συν-ἐκλεκτή») καί ἡ τοῦ στίχ. 5,13, ἡ ἀσπαζόμενη τούς πρώτους. Ἐξ ἄλλου καί μέ τό ὅτι τούς θε-ωρεῖ «συν-ἐκλεκτούς» (ὑπογραμμίζουμε τό «σύν») σημαίνει ὅτι ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς, μαζί, ἀπό κοινοῦ, συγχρόνως ἐκλεγμένοι ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Χριστοῦ.

¹² Σάβ. Ἀγουρίδη, *Εἰσαγωγή*, σ. 366.

Αυτό τό της όμοτιμίας καί ίσοτιμίας τῶν δύο πλευρῶν ὑπο-δηλώνεται καί μέ τήν ἔκφραση τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, στήν ἄλλη, στή Β΄ Ἐπιστολή του, πού ἀπευθύνεται στούς ἴδιους μέ τήν Α΄ Ἐπιστολή παραληπτές, ὅπως μάς πληροφορεῖ ὁ ἴδιος στό στίχ. 3,1 αὐ-τῆς. Ἐκεῖ λέει: «Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστο-λήν». Ἔτσι συμπεραίνουμε ὅτι ἦσαν οἱ ἴδιοι οἱ παραληπτές τῶν δύο ἐπιστολῶν. Ἡ ὑποδηλωτική αὐτή ἔκφραση τῆς Β΄ Ἐπιστολῆς τοῦ Πέτρου περιέχει μία ὑπαινικτική σχετικῶς καί ἴσως ἀλλιῶς ἀνε-ξήγητη λέξη. Καί αὐτή εἶναι ἡ λέξη «ίσότιμον». Λέει συγκεκριμένως: «. . . Πέτρος . . . τοῖς ίσότιμον ἡμῖν λαχοῦσιν πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ . . .» (1,1). Δέν λέει τήν ἴδια, τήν αὐτή πίστιν, ἀλλά «τήν ίσότιμον . . . ἐν δικαιοσύνῃ». Αὐτήν τή χαρακτηριστική ἔκφραση ὁ καθηγητής Πανα-γιώτης Τρεμπέλας ἐρμηνεύει ὡς ἐξῆς: «Τήν πίστιν πού τοῦς παρέχει τά ἴσα προνόμια καί τήν ἴσην τιμήν . . . »¹³.

Ἀλλά καί ἡ ὕπαρξη τῆς ἀντωνυμίας «ἡμῖν» στό στίχο αὐτό (Β΄ Πέτρ. 1,1) δέν πρέπει νά ἀγνοηθεῖ καί νά παραθεωρηθεῖ γιά μία ἱκανοποιητική καί πληρέστερη ἐρμηνεία. Καί φυσικά θά μπορούσε κάποιος νά ἰσχυριστεῖ ὅτι χρησιμοποιεῖ ὁ Πέτρος τό σχῆμα ἡ τόν ἀριθμό τῆς μεγαλοπρεπείας (ἡ ταπεινοφροσύνης) καί λέει «ἡμῖν», ἀ-ντί νά πεῖ «ἐμοί», ἀλλά δέν μπορεῖ νά ἀποκλειστεῖ ὅτι μιλάει ὑπο-νοώντας καί ἄλλους. Ὅτι μιλάει ἀπό τή μεριά πού βρίσκεται αὐτός

¹³ Τρεμπέλας, Ὑπόμνημα, σ. 391.

καί ἀντιπροσωπεύει καί ἄλλους καί ἀπευθύνεται πρὸς τή μεριά ἐ-κείνων πού ἀναφέρονται καί βρίσκονται στά μέρη (τοπωνύμια) τῆς Α΄ Ἐπιστολῆς του.

Ὁ καθηγητής Παν. Τρεμπέλας σιό Ὑπόμνημά του, ἔχοντας ὑπ' ὄψη του καί τόν Οἰκουμένιο Τρίκκης, γράφει ὅτι τό «ἡμῖν» ἐννοεῖ «Ἡ "τοῖς ἀποστόλοις" (Οἰκουμένιος). Ἡ ἥτιον πιθανῶς τοῖς ἐξ Του-δαίων Χριστιανοῖς τοὺς ἐξ ἐθνῶν τοιούτους»¹⁴. Ἀπό αὐτήν τήν πα-ρατήρηση (παρά τήν κάποια κακή διατύπωση) διαφαίνεται ὅτι δέν ἀποκλείει καί κάποια διεύρυνση τοῦ «ἡμῖν» καί μέ ἄλλους ἐκτός τοῦ ἀποστόλου (ἢ τῶν ἀποστόλων) χριστιανούς τῆς μεριᾶς του.

Καί γιά τή δυνατή αὐτή διεύρυνση πιθανῶς ἔχει τό λόγο του ὁ ἐν λόγῳ καθηγητής, ἐφ' ὅσον ὁ Πέτρος λέει ὅτι ἀπευθύνει τήν ἐ-πιστολή «τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσιν πίστιν . . . ». Καί πράγματι ἴ-σως δέν εἶναι δυνατόν νά δεχθοῦμε ὅτι οἱ παραληπτες τῆς ἐπιστο-λῆς του χριστιανοί εἶχαν ἰσότιμη πίστη μέ τοὺς ἀποστόλους. Ὁ Πέ-τρος καί ὅλοι οἱ ἀπόστολοι εἶχαν τό ἀποστολικό ἀξίωμα καί τό ἀ-ποστολικό χάρισμα, ἐνῶ τό σύνολο τῶν χριστιανῶν τῆς μεριᾶς τοῦ ἀποστολέα Πέτρου ἦταν δυνατόν νά ἔχουν ἰσότιμη πίστη μέ τό σύ-νολο τῶν παραληπτῶν τῆς ἐπιστολῆς του. Τό «ἡμῖν» εὐνοεῖ τήν ἄ-ποψη αὐτή.

Ἐδῶ χάριν κάποιας συστηματοποιήσεως καί καλλίτερης κατα-νοήσεως τῶν προσφερόμενων στοιχείων θά λέγαμε:

¹⁴ Ὁπ. παρ., σ. 391.

α) Τό «ἡμῖν» τῆς Β΄ Πέτρου ἀντιστοιχεῖ μέ τό «έν Βαβυλῶνι συνεκλεκτή» τῆς Α΄ Πέτρου καί τό

β) «τοῖς λαχοῦσιν» τῆς Β΄ Πέτρου ἀντιστοιχεῖ μέ τό «παρεπί-δημοι τῆς διασπορᾶς» τῆς Α΄ Πέτρου. Ἐπομένως διαπιστώνουμε ὅτι ἔχουμε μία ἰσοτιμία μεταξύ τῶν μελῶν (Ἐκκλησιῶν-χριστιανῶν) τοῦ α καί β.

Ἀλλά καί αὕτη καθ' ἑαυτήν ἡ λέξη «λαχοῦσιν (ὄχι λαβοῦσι) πίστιν», ἡ ὁποία μᾶς ἀνάγει στήν ἔννοια τοῦ «ἐκλεκτοί-ἐκλεγμένοι», ἐνισχύει τήν ἐκδοχή τῆς ἰσοτιμίας. Ὁ Παν. Τρεμπέλας ὑπομνηματίζει σχετικῶς: «Οἶονεῖ διά κλήρου καί ἄνευ προσωπικῆς τινος προσπα-θείας ἐπέτυχον . . . ἄλλ' ἐδόθη εἰς αὐτούς κατά τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ»¹⁵. Μέ ἄλλα λόγια ἦταν ἐλεημένοι ἢ ἐκλεγμένοι. Ἐφ' ὅσον δηλ. τό «λα-χοῦσιν» ἀντιστοιχεῖ καί ἰσοδυναμεῖ μέ τό «ἐκλεγμένοι» (μέ τό «ἐ-κλεκτοῖς» καί «συν-ἐκλεκτή»), ἐπόμενον εἶναι νά ὑποδηλώνεται κά-ποια ἰσοτιμία μεταξύ τῶν δύο πλευρῶν.

Πάντως καί τό γεγονός ὅτι ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἀπευθύνεται πρός τήν Ἀνατολή (Α΄ καί Β΄ Ἐπιστολή) καί ὁ Ἰωάννης πρός τή Δύση (Β΄ Ἐπιστολή) πάλι στό ἴδιο συμπέρασμα καταλήγουμε. Στό συμπέρασμα τῆς ἰσοτιμίας μεταξύ τῶν ἐκπροσώπων τῶν δύο Ἐκκλη-σιῶν καί κατ' ἐπέκταση τῶν ἰδίων τῶν Ἐκκλησιῶν. Εἶναι «ἐκλεκτές ἀδελφές», ὅπως μᾶς ἀποκαλύπτεται ἀπό τόν Ἰωάννη (Β΄ Ἰω. 1 καί 13), καί εἶναι καί «συνεκλεκτοί»,

¹⁵ Τρεμπέλας, Ὑπόμνημα, σ. 391.

ὅπως μᾶς ἀποκαλύπτεται ἀπό τόν Πέτρο, οἱ πιστοί χριστιανοί καί τῶν δύο πλευρῶν «κατά πρόγνωσιν Θεοῦ Πατρός» (Α΄ Πέτρ. 1,2).

Συμπεράσματα

Δυνάμει τῶν δεδομένων τῆς Β΄ Καθολικῆς (= πρὸς ὅλους) Ἐπι-στολῆς τοῦ ἀποστόλου καί εὐαγγελιστῆ Ἰωάννου ἔχουμε τά ἑξῆς βασικά συμπεράσματα ἢ ἀλλιῶς προτάσεις:

1. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἀνατολική ἢ Ἰωάννεις Ἐκκλησία καί ἡ Ρω-μαιοκαθολική ἢ Πέτρειος Ἐκκλησία εἶναι δύο ἀδελφές Ἐκκλησίες.

2. Δέν εἶναι μόνο δύο ἀδελφές εἰς τό διηνεκές, ἀλλά καί «ἐ-κλεκτές ἀδελφές» ἀπό τό γεγονός ὅτι ἔχουν ἐκλεγεῖ ἀπό τό Θεό (πρβλ. τό Ἰω. 15,16).

3. Ὡς ἀδελφές ἔχουν τήν ἴδια μητέρα, τή Μία Ἀγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία (θριαμβεύουσα καί στρατευόμενη), νυμφί-ος καί κεφαλή τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

4. Ὡς ἀδελφές, ἀφοῦ μάλιστα δέν καθορίζεται στήν ἐπιστολή σειρά προτεραιότητας, κάτι τό ἰδιαίτερο, εἶναι ἰσότιμες.

5. Ἀδιάφορον εἶναι, ἐάν ἡ μία ἔχει συγκεντρωτική δομή (ἡ Ρωμαιοκαθολική) καί ἡ ἄλλη (ἡ Ὁρθόδοξη) πιό ἀποκεντρωτική, τ. ἔ. εἶναι διακλαδωμένα σέ αὐτοκέφαλες ἢ αὐτόνομες Ἐκκλησίες.

6. Ὁρθῶς στέλνει ἡ μία καί τά τέκνα της στήν ἄλλη ἀδελφι-κό ἀσπασμό καί ὀρθῶς

ἀποστέλλουν ἐπιστολές καί ἔχουν ἀδελφικές ἐπικοινωνίες.

7. Καμμιὰ δέν μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ ὡς Συναγωγή τοῦ Σατανᾶ ἢ ὡς αἵρεση ἢ νά θεωρηθεῖ ὅτι ἐκπροσωπεῖ τόν Ἀντίχρι-στο.

8. Ὡστόσο φαίνεται ὅτι πολλά ἀπό τά μέλη τους ἀπομακρύν-θηκαν ἀπό τήν Ἐκκλησία καί κοσμικοποιήθηκαν («ἐξῆλθον εἰς τόν κόσμον»).

9. Πιθανῶς καί πολλά ἀπό τά μέλη τους συνέπηξαν ομάδες ἢ ὁμολογίες, οἱ ὁποῖες δέν δέχονται ὅτι ὁ Χριστός εἶναι πάντοτε πα-ρών («ἔρχεται ἐν σαρκί») μέ τή Θεία Εὐχαριστία.

10. Παρ' ὅλη τήν κατά καιρούς διάσταση τῶν δύο ἀδελφῶν ἡ ἐνότητά τους, ἔστω χαλαρά, μυστικά, διατηρήθηκε στήν πορεία τους, τ. ἔ. δέν ἔχασαν τήν ἀδελφосύνη τους (ιδιότητα μόνιμη).

11. Αὐτό ἔρχεται νά ἐπικυρώσει καί σ' αὐτό ἔρχεται νά συμ-βάλει ἀποφασιστικῶς καί ἡ προφητική φωνή τῆς Β' Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰωάννου, ὅπως καί τό 21ο κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου, του καί τῶν ἐπτά ἐπιστολῶν τῆς Ἀποκαλύψεως.

12. Ἄν, λοιπόν, φαίνεται ἱστορικῶς ὅτι κάποια περίοδο (ὅπως τή Β' περίοδο τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας) ἔχασαν τόν στενό σύνδεσμό τους, αὐτός ἀποκαθίσταται βαθμηδόν σήμερα, ἐπαληθεύο-ντας τόν Ἰωάννη.

Ὡς παρεπόμενα συμπεράσματα-πορίσματα θά μπορούσαμε νά προσθέσουμε τά ἑξῆς:

13. Ἀφοῦ εἶναι ἀδελφές, δέν μπορεῖ ἡ μία νά συγκαλέσει Οἰ-κουμενική τῆς καθόλου Ἐκκλησίας Σύνοδο χωρίς τήν ἄλλη.

14. Έπομένως, ὅ,τι ἔχει θεσπιστεῖ μονομερῶς δέν μπορεί νά ἀ-παιτήσῃ τό ἀλάθητο Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Αὐτό ὡς πρός τά δογ-ματικά θέματα (ὅπως τό ἀλάθητο τοῦ Πάπα).

15. Στά κανονικά-διοικητικά ζητήματα ὁμως (ὅπως τό παπικό πρωτεῖο ἐξουσίας) μπορεί νά ὑπάρξῃ κάποια ἐλευθερία ἀποδόσεώς του ἢ καί ἄρσεώς του. Γιατί τό νά ἐξουσιοδοτεῖς κάποιον δέν θε-σπίζεις δόγμα (ἀλήθεια), ἀλλά ἀποδίδεις ἢ παραχωρεῖς ἐξουσία, τήν ὁποία μάλιστα μπορείς ἀργότερα νά τήν ἄρῃς.

Σημείωση: Ἐπειδὴ κάνουμε λόγο περί παπικῶν προνομίων, πρέπει ὡστόσο νά σημειώσουμε ὅτι ὁ Ἰωάννης στήν παροῦσα ἐπι-στολή καί στήν ἀρχή ἀπευθύνεται ὡς σύνολο στή Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία καί ὄχι ἰδιαιτέρως ἢ καί ἀντιπροσωπευτικῶς στόν Πρῶτο αὐτῆς, ὅπως στό 21ο κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου του ἢ τήν Ἀποκά-λυψη. Λέει συνολικῶς «ἐκλεκτῇ κυρίᾳ καί τοῖς τέκνοις αὐτῆς» (στίχ. 1). Καί ὄχι μόνο στήν ἀρχή (στό στίχ. 1), ἀλλά καί στό τέλος (στί-χ. 13) γράφει: «Ἀσπάζεται σε» (= ἐσένα τήν κυρία) ὡς σύνολο, ἐπει-δὴ ἀντιπροσωπεύεις καί ὅλα τά τέκνα σου, τίς τοπικές Ἐκκλησίες. Δέν κάνει ἰδιαίτερη μνεία «πρώτου» σ' αὐτήν. Ἴσως ἔχει τό λόγο του. Καί μήπως πρέπει νά τόν ἀναζητήσουμε;

Παν. Γ. Μπούμης

Ὅμοι.

Καθηγητής

Παν/μίου Ἀθηνῶν

